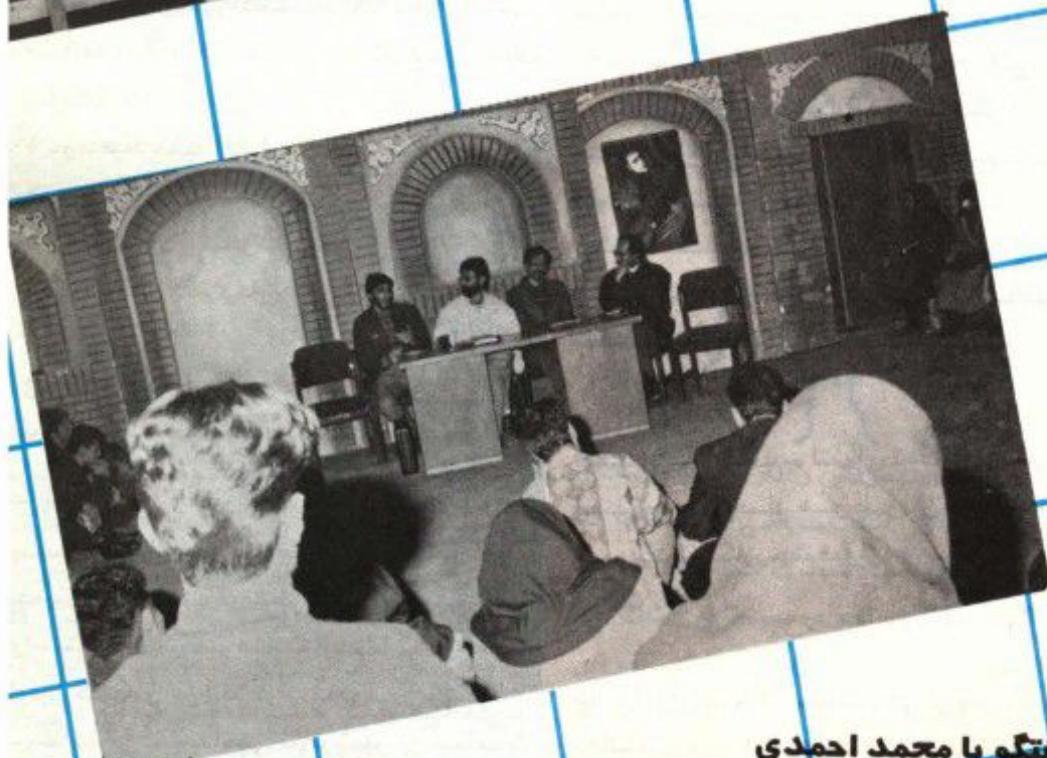

٦ پنجمین جشنواره سراسری تئاتر فجر
تهران ۲۷ تا ۲۳ بهمن ۱۳۹۰

THE 16th FADJR THEATRE FESTIVAL

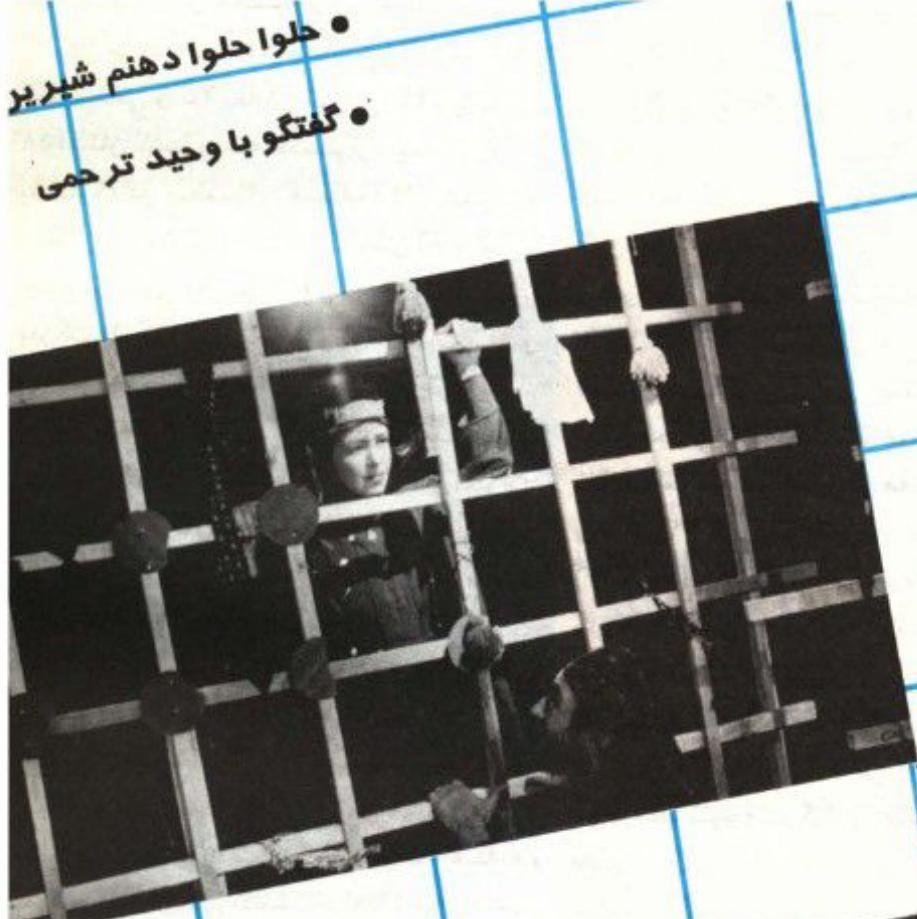
• حلو حلو دهنم شیر بیر
• گفتگو با وحید تر حسی

• گفتگو با محمد احمدی

• گفتگو با بابک والی

• درباره پانزده جشنواره تئاتر فجر

درباره پانزده جشنواره تئاتر فجر

سید وحید ترحمی مقدم

«هشتادمین جشنواره»

جشنواره هشتم تئاتر فجر روز دوازدهم بهمن ماه سال ۱۳۶۸ کار خود را آغاز کرد و مسئولیت بیبر جشنواره هشتم را نیز چون جشنواره ششم و هفتم علی منتظری عهددار بود.

جشنواره هشتم طی مراسمی که در صبح روز دوازدهم بهمن ماه با حضور گروههای شرکت‌کننده از شهرستان و تهران، در مرقد رهبر کبیر انقلاب (امام خمینی (ره)) برگزار گردید، گشایش یافت و بعدازظهر همان روز با شروع اجرایها در پنج سالن تئاترشهر (اصلی، قشقایی) تالارهای سنگلچ، مولوی و هنر، کار خود را آغاز کرد.

در اینجشنواره مجموعاً سی و چهار نمایش در بخش‌های «جشنواره جشنواره‌ها» (۸ نمایش)، جنبی (۱۱ نمایش)، تفریح و سرگرمی (۱۵ نمایش) باروی صحنه رفت. در هشتادمین جشنواره، سمینارهایی تحت عنوان «بررسی تئاتر ایران و جهان» و «گردهم‌آیی انجمنهای نمایش» برگزار گردید. سمینار اول از ۱۲ الی ۱۹ بهمن ماه، با حضور میهمانانی از کشورهای لبنان، پاکستان، رومانی، سوریه، آلمان غربی و ایران و سمینار دوم با شرکت نمایندگان انجمنهای نمایشی سراسر کشور تشکیل شدند. در هشتادمین جشنواره، به عکس جشنواره‌های دیگر که به‌گونه مسابقه برگزار می‌گردید و بنا به بیانیه‌اش که تأکید بر حذف هرگونه رقابت کاذب و ناسالم در زمینه برگزاری جشنواره‌های تئاتر داشت، مسابقه‌ای انجام نگرفت و تنها به هشت گروه شرکت‌کننده هدایایی به حکم یادبود تقدیم گردید.

ویژگی‌های قابل ذکر «هشتادمین جشنواره»

الف: مقدمات برگزاری جشنواره هشتم از خردادماه سال ۶۸ آغاز گردید.

ب: بیش از ۲۶۰ نفر از هنرمندان سراسر کشور و میهمانان خارجی در جشنواره هشتم شرک نموده بودند.

«هفتمین جشنواره»

جشنواره هفتم تئاتر فجر روز دوازدهم بهمن ماه سال ۱۳۶۷ کار خود را آغاز کرد. در این جشنواره نیز چون جشنواره ششم، مسئولیت بیبری جشنواره به‌عهده علی منتظری رییس مرکز هنرهای نمایشی بود.

جشنواره هفتم باز هم گامی دیگر برداشت و جشنواره را در شش بخش به‌اجرا گذارد. [مسابقه، کودکان، عروسکی، ویژه، مبادله گروههای نمایش (احتفا و سنتی)] گردهم‌آیی و شرکت ۸۰۰ هنرمند تئاتر شهرستانی در کنار ۱۷۰۰ هنرمند تئاتر تهران حاصل و مستاورد هفتمین دوره از برگزاری جشنواره سراسری تئاتر فجر بود. دریافت تقاضای بیش از ۲۰۰ نمایشنامه جهت حضور در هفتمین جشنواره و راهیابی ۴۹ گروه نمایشی در بخش‌های مسابقه (۱۷ گروه) - کودکان (۶ گروه) - عروسکی (۵ گروه) - سنتی (۸ گروه) - ویژه و جنبی (۱۵ گروه) به همراه اجرای نمایش‌های (سنتی - تفریحی و سرگرم‌کننده) که در ده میدان شهر، همه‌روزه از ساعت ۱۰ الی ۱۲ صبح برگزار می‌گردید، نتیجه برگزاری هفتمین جشنواره سراسری تئاتر فجر بود. نمایشنامه‌های شاهلیر، اتللو، مرغ دریایی از جمله آثاری بودند که در جشنواره هفتم به‌روی صحنه رفتند.

هیأت داوران جشنواره هفتم متشكل از دکتر محمود عزیزی، سعید کشن‌فللاح، قاسم کاخی و سیدمه‌هدی شجاعی بودند.

ویژگی‌های قابل ذکر «هفتمین جشنواره»

الف: ابتکار جالب بولتهای دهگانه این دوره و اختصاص جلد هر بولتن به یکی از شرکت‌کنندگان جشنواره و بخش مسابقه پوستر آن بود.

ب: برای اولین بار نمایشگاهی از پوسترها و فعالیتهای مرکز هنرهای نمایشی، در محل تالار وحدت برپا گردید.

«ششمین جشنواره»

جشنواره ششم تئاتر فجر روز دوازدهم بهمن ماه سال ۱۳۶۶ کار خود را آغاز کرد. و علی منتظری سرپرست مرکز هنرهای نمایشی، مسئولیت این جشنواره را عهده‌دار بود. در مجموع پس از بازبینی ۹۰ نمایش شهرستانی و ۲۵ نمایش تهرانی، ۴۲ نمایش از ۱۸ استان کشور، به جشنواره این دوره راه یافتد که در بخش‌های مسابقه (۱۵ نمایش)، میهمان (۷ نمایش)، مسابقه کودکان (۸ نمایش)، سنتی و آبینی (۷ نمایش) و ویژه (۶ نمایش) شرکت داشتند و صبح هر روز جلسات نقد و بررسی همچون دوره‌های گذشته برقرار بود. در این جشنواره برای اولین بار در طی شش دوره برگزاری جشنواره، یک زن «از اهواز» به عنوان کارگردان در جشنواره حضور داشت. هیأت داوری در بخش مسابقه را [مجید مجیدی - عباس معروفی - سیدمه‌هدی شجاعی - عبدالحی شمامی و دکتر محمود عزیزی] و بخش مسابقه کودک را [سید حبیب‌الله لزگی - محمدرضا سرشار و امیرحسین فردی] بر عهده داشتند که داوران بخش مسابقه کودک هیچ کاری را واجد شرایط بهترین نمایشنامه و بهتری کارگردانی نداشتند اما داوران بخش مسابقه برگزیدگان خود را به شرح ذیل اعلام نمودند:

- ۱- زنده‌یاد مجید افشاریان جایزه کارگردانی
- ۲- محمود پاکنیت جایزه بازیگری
- ۳- رحیم هوی جایزه بازیگری
- ۴- خانم عین الشریعه پران جایزه بازیگری زن

ویژگی‌های قابل ذکر «ششمین جشنواره»

- نمایشنامه «نامیرا» اجراشده در جشنواره پنجم که کار دوم نمایش و اجرای برگزیده جشنواره قبل بود توسط انتشارات نمایش که وابسته به مرکز هنرهای نمایشی است به عنوان اولین کتاب از این انتشارات به چاپ رسید.

- کتابخانه اختصاصی تئاتر شهر به مناسب ششمین جشنواره بازگشایی گردید.

- در این دوره سمیناری تحت عنوان «تئاتر و جنگ» با حضور کارشناسان تئاتر برگزار گردید.

حلوا حلوا دهم شیرین

داود فتحعلی‌بیگی

□ قسمت پنجم

محاصره کرده و قرار است که نمایش را ببیند دیگر چیزی به نام دکور نمی‌تواند در نمایش راه پیدا کند زیرا هر لته‌ای که به کار بباید جلوی دید تماشاگر را سد می‌کند بدین لحاظ وقتی می‌آمدند و می‌خواستند وارد خانه‌ای شوند دستها را بهم می‌کوبیدند و وانمود می‌کردند که دارند در می‌زنند. ملاحظه می‌کنی که قرار گرفتن در شرایطی که نمی‌توانی دکور بزنی تو را وادار می‌کند که برای القاء آنچه در روی صحنه ضروری است چاره‌جوئی کنی و همین‌چاره‌جوئی باعث خلاقیت و راهیابی تو می‌شود چنانکه شد، نه در اینجا که در خیلی از جاهای دنیا که معمول است نمایش در حلقه وسط بین تماشاگران اجرا شود. وقتی که آن شرایط عوض شد و هنرمندان وقت و علاقمندان به تئاتر نیم قرن پیش خواستند برای نمایش ملی آن روز جایگاه جدی قائل شوند و در عوض اجرای مناسبی محلی برای اجرای دائمی داشته باشد. به جای دایر کردن تماشاگرانهایی که بتوان در آن نمایش تخت حوضی با همان سبک و سیاقی که در خانه‌ها و روی تخت حوض وسط حیاط اجرا می‌شد به نمایش درآورد. این‌گونه نمایش‌ها را در صحنه‌ای به‌اجرا در آوردند که دید تماشاگر از یک طرف بود و راه سه طرف دیگر صحنه با پرده یا دکور بسته شده بود. بنابر ضرورت بازیگر عادت کرد به جای رعایت میزان‌سن چهار طرفه به یک سمت بازی کند و این تازه شروع فاجعه بود. رفته فضای صحنه و محدودیتهای آن نسبت به تخت حوض سوای جدائی بازیگر از تماشاگر باعث شد که بنابر قاعده نمایش تخت حوضی نتوانند نمایش را مثل قدیم (همان‌گونه که خوشبختانه هنوز در تعزیه هست) به‌صحنه‌های کوتاه و بلند تقسیم نمایند لذا نویسندگانش (با توجه به رواج نمایش به‌سبک فرنگی) به‌پرده‌بندی نمایش به‌طریق تئاترهای وارداتی پرداختند تا جائی که هنوز هم از بعضی میراث داران این‌گونه نمایش‌های دم بریده می‌شونیم: تنظیم شده در سه پرده و یک آکت (act) جالب است این را هم بدانی که حضرات معنای آن را هم نمی‌دانند فقط این را می‌دانند که (act) در جلوی پرده نمایش بازی می‌شود.

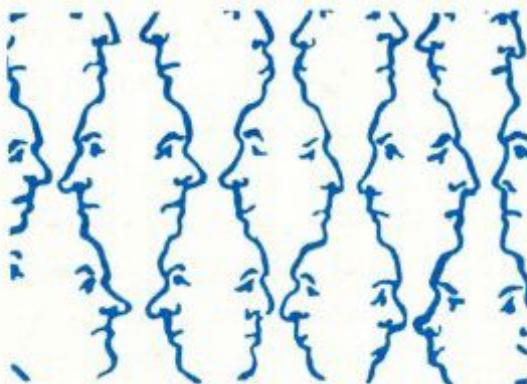
نوروزی از نظر نمایشی فرق است؟ در اینها تو عناصر اولیه نمایش را می‌بینی و لی در آن چیزی جز باور مردم یک منطقه خاص نمی‌بینی درست است که مراسم برف چال کردن را هم مردم اجرا می‌کنند اما از عناصر اولیه نمایشی در آن خبری نیست.

مشکل برخی از علاقمندان به نمایش آئینی نه تنها در حد نگارش، که به وقت اجرا هم قابل توجه است. آنچه مسلم است هر آئین بستر اجرائی خاص خود را دارد و به همین جهت برخی از آنها به‌عنینه نه در نمایش می‌گنجد و نه تأثیر اصلی خود را به جای می‌گذارد اما آنها که قابل انتقالند و در هر شرایط اقلیمی قابل اجرا، آنها نیز از مشخصات اجرائی کلیه مراسم و نمایش‌های آئینی تبعیت می‌کنند. محل اجرا، صحنه‌آرائی و ملزمومات نمایشی بنایه ضرورت و هدف مهیا می‌شوند پس باید توجه داشت که آوردن یک مراسم آئینی در صحنه خاص نمایش فرنگی با اسلوب اجرای تئاتر وارداتی نقض غرض است چون هر پدیده نمایشی

متأسفانه در مورد بعضی از آثار، این مهم نیز در نظر گرفته نمی‌شود. تنها نمایش دادن یک موضوع نمی‌تواند برای تماشاگر جذاب باشد مگر ضرورت اجتماعی یا اخلاقی و... همین‌گونه است پرداختن و توسل جستن به سبک‌های مختلف نمایش. وقتی می‌پرسی چرا این؟ می‌گوید خوشم می‌آید یا می‌خواهم تجربه کنم نه، همینطور خلق‌الساعه نمی‌شود. در کنار پرداختن به قصص و متون ادبی کهن پارسی، توجه شتابزده و ناپاخته به آئین‌ها و بکارگیری آن در نمایش نیز یکی دیگر از مشکلات تئاتر جوانان و تازه‌کارهاست. اغلب دیده می‌شود که یک هنرجو در آغاز راه و بدون داشتن تجربه کافی در زمینه نمایشنامه‌نویسی، خواسته است نمایشی آئینی بنویسد یا بسازد. اینها نیز توفيق یارشان نبوده و عمده‌ای از هزار توى آئین و سنت و آداب و مناسک و مراسم و باورهای عامیانه و نمایشی که به‌زعم خود می‌شناخته‌اند، خود را باخته‌اند و به ناچار کار ملغمه‌ای شده به صورت از هر دری، سخنی! اینجاست که می‌بینیم در عین اصرار به داشتن یک دکور واقعگرا از کوه بر روی صحنه، ماسک بزرگی از کله گاو را بر سر یکنفر می‌گذارند و راهی صحنه می‌کنند.

هفت شهر عشق را عطار گشت
ما هنوز اندر خم یک کوچه‌ایم

در جائی صحبت از نمایش آئینی کردم بد نیست این را هم یادآوری کنم که به‌علت عدم توجه به مرزهای مشخص و تعریف شده از نمایش آئینی یا آئین در نمایش و همچنین آداب و رسوم و باورهای عامه گاه دیده می‌شود که بعضی‌ها به‌بیراهه می‌روند چرا که حدود و شغور استفاده از آئین در نمایش را نمی‌دانند و چه بسادیده‌ایم که بین آئین نمایشی و باورهای عوام فرقی قائل نشده‌اند مضافاً به‌اینکه همه گونه مراسم آئینی نمایشی نیستند و کاربرد نمایشی هم ندارند مثل مراسم برف چال کردن. چقدر بین آن و مراسم عروس گله و میر

ویژگیهای خاص خودش را دارد. به عنوان مثال وقتی که نمایش تخت‌حوضی از خانه‌ها به تماشاگرانهای پنجاه شصت سال پیش راه پیدا کرد اگرچه به‌ظاهر اجرای مستمری داشت اما رفته رفته از اصل خود دور شد زیرا تخت‌حوض یا سکو و یا صحنه وسط بازیگر را در شرایط خاصی قرار می‌دهد که مجبور است پیوسته در موضعی بایستد تا همه او را ببینند. خود همین مسأله در کلیه میزان‌سنها و ایست‌ها و حرکتها تأثیر می‌کند چون تماشاگر دور تا دور او را

نشانه‌های شیوه‌خوانی

لاله تقیان

مکان اجرای تعزیه کوچک باشد و امکان ورود اسب برای نمایش لشگرکشی‌ها نباشد، بازیگر تعزیه بر روی صندلی می‌رود، یعنی سوار بر اسب است.

۷- اشارات، حرکات و نشانه‌ها: اجرای تعزیه بر بعضی نشانه‌ها و برخی حرکات و اشارات قراردادی مستکی است که مهمترین آن «سینه‌زنی» رسم رایج عزاداری شیعیان است و ضرباً هنگ و نوحه‌های آن اساس و پایه تعزیه است. دیگر قرارداد و نشانه‌های نمادین به عنوان مثال عبارتند از:

- کاه بر سر افشاردن برای ابراز حزن و اندوه.
- کفن سفید به نشانه نزدیک بودن مرگ پوشنده کفن.
- انگشت بر لب گزیدن شمر به نشانه حیرت و بهت و به پا زدن خود به علامت خشم و انگشت بر پیشانی نهادن به مفهوم اندیشیدن.
- اطوار و حرکات نمایشی ضمن رجزخوانی.
- حرکات اغراق‌آمیز و تصنیعی ضمن خطاب قرار دادن بیت امام.

● دستمال به دست گرفتن به معنای گریستن.

● پیاله یا مشک آب برای نشان دادن بی‌آبی و عطش.

● قرار دادن ظرف آب به معنای رویدخانه فرات.

● لکه‌های قرمز خون بر صحنه برای نشان دادن جراحات.

● بالا بردن دو انگشت به نشانه گریز زدن به ماجرا کربلا که عموماً تعزیه‌خوان مخاطب خود را دعوت می‌کند تا از میان دو انگشت او وقایع کربلا را مشاهده کند.

● دکور تعزیه تنها سکونی است که وقایع بر روی آن رخ می‌دهد و چند صندلی که در طرفین سکو قرار می‌گیرد و محل نشستن اولیاء و اشقيا را مشخص می‌کند. گردش به دور سکو به معنای پیمودن مسافت و رفتن از محل به محلی است و یا گذشت زمان را نشان می‌دهد، چون در تعزیه محدودیت زمان و مکان وجود ندارد و همزمان گذشته، حال و آینده را در بر می‌گیرد، چنین است که تمامی مکانها بر یک سکو تصویر می‌شود.

۸- در تعزیه موسیقی رکن اساسی و بسیار مهمی است. در تعزیه گروه موافق اشعار را به آواز و در ریشه‌های موسیقی ایرانی می‌خوانند و مخالف خوانان اشعار را با ضرباً هنگ شعر بیان می‌کنند. بازیگران نیز بر حسب توانائی صدا گزیده می‌شوند.

۹- در تعزیه استفاده از ماسک، صورتک پرده‌های نقاشی شده، حیوانات زنده و یا افرادی در لباس برخی جانوران نیز معمول است.

موضوع آن شرح مصائب و شهادت شخصیت‌های مذهبی، و خصوصاً شرح ماجرائی است که در کربلا برای سومین امام شیعیان امام حسین (ع) رخ داده است. به همین دلیل حتی در تعزیه‌هایی که موضوع آنها ارتباطی مستقیم با وقایع کربلا ندارد، موضوع طوری مطرح می‌شود که به مناسب، یادی نیز از وقایع مذکور برود.

۲- متن تعزیه‌نامه‌ها همه به شعر است و نویسنده‌های این متن‌ها اغلب خود تعزیه‌گردانند. در زیر نوشته امضا نمی‌کنند، درنتیجه اغلب این نویسنده‌گان یا شاعراً گمنامند. آنان اشعار مربوط به هر نقش را در دفتری جداگانه می‌نویسند که گاه بازیگر در موقع اجرای تعزیه این متن را در دست دارد.

۳- تعزیه‌گردان (معین‌البکاء) شخصی است که باید او را سرپرست گروه و ضمناً کارگردان نیز دانست وی همیشه در حین اجرای برنامه در میان بازیگران است و با اشارات اوست که موسیقی نواخته می‌شود، بازیگری می‌آید و می‌رود و خلاصه اجرای تعزیه را دقیقاً کنترل می‌کند. و گاه نقشی هم می‌خواند.

۴- شخصیت‌های اصلی که تعزیه را می‌سازند بهدو دسته تقسیم می‌شوند. گروه اول افراد خاندان پیامبری و امامان هستند که موضوع تعزیه بر محور وقایع زندگی آنان شکل می‌گیرد. اما همواره مورد ظلم و جور مخالفان خود قرار می‌گیرند. این گروه «اویلیا» یا موافقین خوانده می‌شوند و گروه دوم را دشمنان و مخالفان آنان تشکیل می‌دهند که بدطینت و قدرت‌طلبند. این گروه «اشقیاء» یا مخالفین نام دارند. گروه اول به آخرت می‌اندیشند و گروه دوم دنیا را می‌خواهند. اما هر دو گروه همواره بر سرنوشت خود آگاهی دارند.

۵- مفهوم رنگ در تعزیه، رنگها نماد شناخت شخصیت‌های تعزیه‌اند. گروه خوانندگان «اویلیا» با لباس سفید و شال و عمامه سبز مشخص می‌شوند و گروه «اشقیاء» لباس قرمز و قهوه‌ای می‌پوشند. زنان جامه سیاه می‌پوشند و صورت خود را می‌پوشانند، و جز زنان، جبرئیل و امامان نیز با صورت پوشیده به میدان می‌آیند.

۶- اشیاء در تعزیه نمادین است. مثلاً جبرئیل ممکن است چتری به دست گیرد تا نشان دهد که از آسمان نازل شده است. ظرفی پر از آب نشان دهنده رود فرات است؛ قطعه پارچه‌ای بر روی زمین، علامت سنگ گور است؛ قطعه پارچه‌ای بر روی زمین، علامت سنگ گور است؛ چارچوبی به جای «در» مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اگر

تعزیه ایرانی مراسmi آئینی و نمایشی مذهبی است بر اساس قرارداده: نمادها و نشانه‌ها

تعزیه‌خوانان بر حسب قراردادها و نمادها، واقعه‌ای مذهبی را مجسم می‌کنند و هدف آنان نیز تنها انجام فریضه‌ای دینی برای جلب ثواب آخرت است.

تعزیه ایرانی مراسmi آئینی و نمایشی مذهبی است بر اساس قراردادها، نمادها و نشانه‌ها. شناخت این قراردادها و نمادها و آشنائی با خصوصیات گردانندگان تعزیه، در درک بهتر این آئین نمایشی ایرانی اهمیت بسیار دارد.

گردانندگان تعزیه (بازیگران)، بر حسب اعتقاد به تشیع و ایمان به مذهب خود به تعزیه‌خوانی روی می‌آورند. آنان «بازیگر» به مفهومی که تئاتر غرب می‌شناسند نیستند. نقش آفرینی این افراد تنها به منظور تجسم و تصویر واقعه‌ای صورت می‌گیرد که تماشاگر از پیش می‌داند، و بهیچوجه مفهوم غربی خلاقیت نقش در آن وجود ندارد. این تعزیه‌خوانان بر حسب قراردادها و نمادها، واقعه‌ای مذهبی را مجسم می‌کنند و هدف آنان نیز تنها انجام فریضه‌ای دینی برای جلب ثواب آخرت است.

تماشاگر معمولی تعزیه این قراردادها را می‌داند، مفهوم نمادهارا می‌شناسد و حتی به واقعه‌ای نیز وقوف کامل دارد. او تماشاگر «تئاتر» نیست بلکه جزوی از مراسmi آئینی است. این تماشاگر تعزیه را به عنوان اثری هنری نمی‌نگرد، بلکه او با اعتقادی مذهبی به تماشا می‌آید و حضورش را نوعی مشارکت در آئین می‌داند. اما صرفاً «نمایشی» می‌نگرد، و می‌باشد برخی نکات را مورد توجه قرار دهد؛ ۱- تعزیه به معنای «عزاداری» است و عموماً

فارغ از محدودیت صحنه

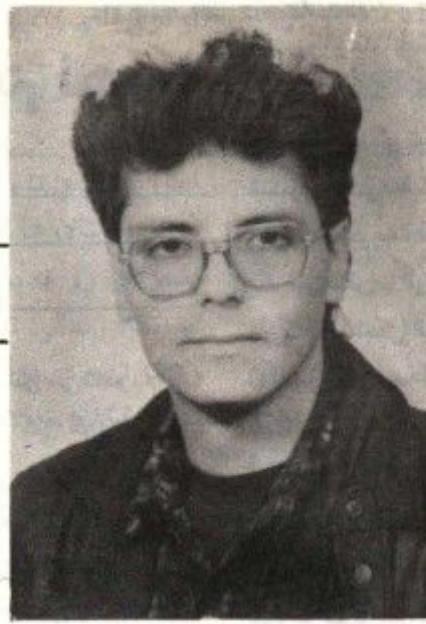
که با توجه به آشنائی ایشان با بند، پیشنهاد کارگردانی نمودند. با توجه به شناختی که از قبل در مورد متن و نگاه نویسنده و خصوصاً گنجایش و ظرفیت آن برای اجرای خیابانی داشتم، طی چند جلسه تمرین مفید، نمایش را آماده بازبینی نموده و پس از بازبینی به بخش خیابانی جشنواره فجر راه یافت.

● بازیگران شما حرفه‌ای هستند یا دانشجوی تئاتر و یا ...؟

ترحمنی - متأسفانه! و یا خوشبختانه! حرفه‌ای هستند. خوشبختانه به این دلیل که کار با بازیگر حرفه‌ای در زمان کمتر نتیجه مطلوب را می‌دهد و برای رسیدن به هدف، نیاز به توضیع واضحات نیست.

● آیا شیوه خاصی را در اجراء مدنظر داشته‌اید؟

ترحمنی - با توجه به نوع نمایش «خیابانی» و آنچه که از پیشنه تاریخ نمایش کشور ما به جای مانده، تماشاجی خیابانی با نمایش‌های میدانی «تعزیه»، پرده‌خوانی، معزک‌گیری، نقالي و ... ارتباطی هرچند دور، داشته و دارد. در حقیقت نمایش خیابانی با اشکالی که اشاره کردید، برای مردم ایران غریب و دور از باور نبوده و با تغییراتی در شکل اجرائی آنها در اقصی نقاط کشور وجود داشته و اجرا می‌گردیده است. استفاده از این اشکال در شیوه اجرائی نمایش‌های خیابانی، می‌تواند انگیزه‌ای برای باور تماشاجی و برقراری ارتباط با او گردد که بند نیز به عنوان یک ایرانی با باور شیوه‌های موجود اجرائی در نمایش‌های سنتی، سعی در استفاده از شکل و فرم‌های موجود و تبدیل و نظم دادن به آنها داشتم. در واقع استفاده از همان شیوه‌های اجرائی که به نوعی درگذشته رواج داشته و جایگاه خاص خود را داراست. در حقیقت اعتقاد من براین نکته است که برای تداوم نمایش خیابانی؛ باید ابتداء با بهره‌بری از شکل‌های اجرایی جا افتاده در میان اقسام مختلف، (تعزیه و تخت‌حوضی) حضور آنها را در صحنه مسلم نمود و آنگاه با ابداع و نوآوری، شیوه‌های جدید و قالب‌های تو را مطرح ساختیم.

گفتگو با وحید ترحمنی مقدم

کارگردان نمایش «اول طرفت را بشناس»

● نمایش «اول طرفت را بشناس» را برای جشنواره خیابانی آماده اجرا دارید. از دیدگاه شما نمایش خیابانی چگونه نمایشی است؟

ترحمنی - با درک تفاوت‌های اجرائی و طراحی متن در نمایش خیابانی با تئاتر صحنه شاید بتوان به تعریف درستی از این نوع نمایش دست یافت. در تئاتر صحنه، تماشاگر نوع نمایشی را که قرار است ببینید از قبل انتخاب می‌کند اما در تئاتر خیابانی تماشاگر رهگذری به تماشا ایستاده است که وارد موضوع نمایش می‌شود.

در ساختار متن نمایش صحنه‌ای از انواع سبک‌ها: ارسطوی، اپیک و ... بهره می‌گیریم و ارتباط برقرار می‌گردد. ولی در نمایش خیابانی عمدتاً سوژه‌های انتخابی از نوع انتقادی، اجتماعی، سیاسی و ... هستند که بیننده به نوعی با آنها درگیر بوده است و این یکی از نکاتی است که می‌تواند موجب ایستادن تماشاگر شود. همچنین با توجه به شکل مدور اجرا نمایش خیابانی و تفاوت عمدۀ میزانش آن با تئاتر صحنه، طراحی در کارگردانی بسیار عمدۀ است. و در دو شکل اجرا نمود عینی می‌یابد طراحی و میزان سن‌های هوشمندانه که بر اساس حضور تماشاگر در اطراف شکل می‌گیرد، نقاط کور صحنه را به حداقل می‌رساند و ارتباط با تماشاگر، تا جایی است که گاه‌ها به طریقی او را در کار بازی دخالت می‌دهد و تا پایان نمایش با

● برای چه این نمایش را انتخاب نمودید و این

نمایش را چه مدت تمرین کردید؟

ترحمنی - نمایش «اول طرفت را بشناس» نوشته شده توسط آقای محمدحسین ناصری‌بخت است.

تئاتر ملی یا تئاتر با هر پسوند دیگر چه معنی دارد؟ مگر نه اینست که سبکهای شناخته شده در دنیا با پشتونه یک تفکر، یک اندیشه در شرایط اجتماعی اقتصادی، سیاسی خاص هویت یافته و شاخصه‌های خود را به اثبات رسانده است؟ ما باید باور کنیم که فرهنگ این ملت برآیند اعتقادات، نظرات، عادات، آداب و رسوم ماست، که این فرهنگ ویژگیهای خاص خود را دارد، و تبلور آن را پس از انقلاب اسلامی شاهد بوده‌ایم در این فرهنگ مسائل مأموراء الطبيعه باورپذیر است. آیا نمود آن در یک اثر هنری الزاماً کار را سوررئال و یا ... می‌کند؟ مشکل اینست که ما به تفاهم نرسیده‌ایم تفاهمی که ویژگیهای بارز این فرهنگ دارد، نمایشی که از دل این فرهنگ بر می‌خizد آمیزه‌ای از وجود مختلف مادی و مأموراء الطبيعه است. والزاماً شکل و فرم جدیدی خواهد داشت، باید این معنی را باور داشت و بر مبنای آن تجربه کرد، سبکهای تجربه شده دنیا به ماتئاتر ملی را ارزانی خواهد کرد، همچنانکه تعزیه به تنهایی و اشکال مختلف نمایشی از قبیل نقالی، تخته خصوصی و ...

● هنرمند حرفه‌ای کیست؟

احمدی - اگر کارشناسان مرکز هنرهای نمایشی به این سؤال پاسخ گویند مشکل بسیاری از ما حل خواهد شد. آیا حرفه‌ای به شخصی هنرمند اطلاق می‌شود؟ حرفه‌ای کسی است که از این راه امرار معاش می‌کند؟ و یا حرفه‌ای به کیفیت اثر بستگی دارد؟

در هر حال اینجانب بaderجه ۲ کارگردانی در یک ارگان رسمی کشور اشتغال دارم و همکارانم نیز تحصیلات آکادمیک هنرهای نمایشی را دارند، با روشن شدن شاخصه‌های حرفه‌ای و آماتور پاسخ سؤال مشخص است.

● نظر شما درباره برگزاری جشنواره امسال چیست؟

احمدی - جشنواره با برنامه‌ریزی جدیدی آغاز شده، لذا یکی دو دوره را باید پشت سرگذاشت تا اظهارنظر دقیق و مستدل باشد، و اما در مورد امکانات، برای من که بارها صحفه نمایش در صحنه زندگیم ادغام شده و از محدود کسانی هستم که دو نمایش را در محل سکونتم کارکرده‌ام، امکانات امسال، موقعیتی فرخنده و مقتنم و مبارک است که به لطف اراده مردم هوشمند و فرزانه کشورم فراهم گردیده، با تمام وجود پاس می‌دارم.

چگونه باید به این حریم عشق گام نهاد؟

گفتگو با محمد احمدی

کارگردان نمایش «امپراتور جدید»

● چطور با هنر تئاتر آشنا شدید؟

احمدی - بیاد دارم، نوجوان شانزده ساله‌ای بودم و کنجکاو، وسوسه شناسایی این واژه (نمایش) مرا تا پشت در سالن نمایش کشاند، بزودی متوجه شدم که بضاعت خرید بليط را ندارم، جدالی آغاز شد، ماندن و دانستن و یا دلکشیدن و بازگشتن، سرانجام در پشت در بسته آنقدر ماندم و التماس کردم، تا در اواسط اجرا اذن ورود گرفتم، نمی‌دانم بر من چه گذشت، تنها به یاد دارم که راه طولانی سالن تا خانه را پیاده پیمودم و شیفته این هنر جادویی در دلم آشوبی بود، آیا می‌شد دل برید و آنچه دید ... ندید؟ نه ... این غیرممکن بود، پس چگونه باید به این حریم عشق، این دنیای پرشکوه گام نهاد؟

تا امروز چیزی حدود سی سال می‌گذرد، اگر کاهی تئاتر را در مقطعی کوتاه رها کردم، تئاتر مرا رها نکرد، و آنگاه که دل به هم دادیم، زندگی برای من معنی یافت، در حدود بیست نمایشنامه نوشته‌ام و در هشت جشنواره فجر حضور داشته‌ام، و اگر خدا بخواهد تا واپسین دم هنرجوی کوچکی خواهم بود.

● چه نوع نمایشنامه‌ای برای اجرا در جشنواره آماده کرده‌اید؟

احمدی - دوست هنرمندی توصیه کرد تا روی موضوعی کار کنم که در قید زمان و مکان خاص نباشد، محور انسان باشد، انسان با تمامی غراین، اعتقادات و باورهایی که از فطرت سرچشمه می‌گیرد، نمایشی که قابلیت اجرا در بیشتر مجموعه‌های انسانی را داشته باشد، بر مبنای این توصیه نطفه نمایش بسته شد و پس از یک سال به نگارش متن منجر گردید.

● آیا نمایش شما سبک خاصی دارد؟

احمدی - متأسفانه این سؤال را سالهای است که از

نمایش خیابانی

تلکری است بر تمام ذهنیات خفته

رشته‌های مختلف نمایشی بی اثر نخواهد بود.
ب: قدرت بازآفرینی و خلق الساعه بازیگر
در اتفاقات ناگهانی که هنگام اجرا بود می‌آید و
لazمه آن تسلط بازیگر در باده‌گویی
«بعبارتی سوژه‌ای» کارگردان است.

پ: در حد جشنواره و یا مقطعی بسته
نشود باید در طول سال و در جای‌جای نه تنها
در تهران که در کل کشور انجام پذیرد آخر
استانها و شهرهای دیگر هم حقیقت دارد یا نه؟
ج: پرورش و آموزش نیروهایی که علاقمند
در این رشته هستند.

د: کشف استعدادهای بالقوه‌ای که در
تماشاگران وجود دارد که باز این بر می‌گردد به
گروه اجرائی و توانانی بازیگر نمایش خیابانی.
با تشکر و امتنان از همه عزیزانی که فرصت
چنین مصاحبه‌ای در اختیار قرار دادند و
همچنین آرزوی توفيق و سربلندی برای همه
زحمت کشانی که در به ثمر رساندن هنر اصیل
اسلامی گامهای مؤثری بر می‌دارند.

اجرا نموده‌ام. تاکنون ۱۱ نمایش مطرح را در
سالنهای و تالارها کارگردانی کرده‌ام از جمله:
پنجه‌ای رو به بزرگراه، آقای هالو، گروکان،
ایستگاه زندگی، ترور و حدود ۱۷ نمایش به
رشته تحریر در آورده‌ام از جمله: مهر گیاه،
ستمیدگان، خیالاتی‌ها، بی‌ستاره‌ها، مردانی که
هرگز به زانو در نیامدند و ... و آخرین اثرم به
نام «تهران ۱۵۰۰» که به تازگی از زیر چاپ
بیرون آمده و در دسترس علاقمندان است.

● به نظر شما برای بهتر شدن وضعیت تئاتر
خیابانی و گسترش آن چه اقداماتی باید
صورت پذیرد؟

والی - الف: مطالعه و تحقیق در این موضوع
خاص (خیابانی) البته شناخت و آگاهی در

● لطفاً خودتان را معرفی بفرمانیمد.
والی - بابک والی متولد مشهد هستم. از سال ۴۲
تا ۴۶ در گروههای آزاد نمایشی در خراسان
فعالیت داشتم بعد از یک وقفه ۱۲ ساله بدليل
مشکلات زندگی و وضع ناهنجار آن دوران
بالاجبار کنار گذاشتم تا اینکه انقلاب شد و از
سال ۵۸ بطور مداوم در عرصه‌های مختلف
نمایشی فعالیت داشتم اعم از سینما، تلویزیون و
تئاتر. تاکنون در بیش از ۱۷۸ نمایش شرکت
جسته در نمایشهای تعزیه و سنتی آنینی
فعالیتهای مستمری داشتم و بالغ بر چهار
هزار بار روی صحنه رفت‌ام. از سال ۶۱ تا ۷۱
برای فرزندان شهدا در اردوگاههای شهید باهنر،
لشکرک، رامسر چندین نمایش به صحنه برده و

● محوطه تئاتر شهر - ساعت ۱۷

امروز همه چیز منظم است، التهابات روزهای
اول جشنواره فروکش کرده و مسئولین با
استفاده از داربست و نیروهای انتظامی ترفندی
نیک اندیشیده‌اند و فرصتی مساوی را برای همه
علاءه‌مندان به وجود آورده‌اند. حالا دیگر نه
می‌توان در هنگام ورود تقلب کرد و نه از
فشارهای عدیده روزهای پیش در هنگام ورود
خبری هست و به هرحال حاکمیت قانون در هر
جایی مبارک است!

اخبار جشنواره

تغییر در جدول

● نمایش «آفروحطن» از تربت جام به جای
نمایش «زمرد مریم» که قبله اعلام انصراف
نموده است، چهارشنبه ۷۶/۱۱/۲۲ در تالار
حرکت اجرا خواهد شد. شایان ذکر است که
«آفروحطن» از بخش خیابانی به بخش میهمان
انتقال یافته است.

خبری از جشنواره خیابانی

● نمایش میدانی «اگه بشه چی میشه» در ضلع
شمالی تئاتر شهر اجرا شد و تماشاگران نسبتاً
زیادی تجمع کرده بودند. در ابتدا آقای امیر
آتشانی با چرخش، موتور خود سعی کرد که
افراد را جمع کند، سپس با یک بلندگو
صحبت‌هایی را با تماشاگران در میان گذاشتند،
که این یکی از بهترین راههای جذب تماشاگر
است. تماشاگران نیز با او ارتباط برقرار نمودند
و با او همکاری می‌کردند. یکی از تماشاگران که
خیلی به بازیگر نمایش نزدیک بود، دخترخانم
یکی از اعضای هیئت داوران بود، که حتی
شعارهای آقای آتشانی را جواب می‌داد.

● محوطه تئاتر شهر - ساعت ۱۷

بروبچه‌های تئاتر خیابانی در زیر ننم باران
نیز تماشاگران را گردش آورده‌اند و بر لبانشان
گل لبخند می‌کارند.

● محوطه تئاتر شهر - ساعت ۱۹/۳۰

درحال گشت و گذار در اطراف تئاتر شهر هستم
که صحنه درگیری یکی از اویاشر همیشگی
مستقر در پارک دانشجو با جوانی تماشاگران. اما چون طراحی
صحنه شبیه به صحنه‌های دو سویه قاب
عکسی است، سالن مولوی اصلًا مناسب این
نمایش نیست و در نتیجه گروهی از تماشاگران
که با خاطر کمیود صندلی روی زمین نشسته‌اند
نمی‌توانند پاره‌ای از لحظات نمایش را دریابند.

یادداشت‌های روز چهارم جشنواره

● تالار مولوی - ساعت ۱۶

نمایش زارون» کار حمید امجد

باز هم ازدحام و هجوم به داخل سالن، با
چهره‌های جوان تماشاگران. اما چون طراحی
صحنه شبیه به صحنه‌های دو سویه قاب
عکسی است، سالن مولوی اصلًا مناسب این
نمایش نیست و در نتیجه گروهی از تماشاگران
که با خاطر کمیود صندلی روی زمین نشسته‌اند
نمی‌توانند پاره‌ای از لحظات نمایش را دریابند.

امروز در جشنواره

تئاتر شهر - سالان اصلی - ساعت ۱۷/۲۰ و ۱۹/۲۰ سخن مسابقه، «سبب سرخ هوا»، کار «بهمن مرتضوی» از کرمانشاه
سالن چهارسو - ساعت ۱۷ و ۱۹، بخش مسابقه، «زمستان #۶»، کار «محمد یعقوبی» از تهران
سالن شماره ۲ - ساعت ۱۸ و ۲۰، بخش ویژه، «خوستگاری»، کار «مهین اسکویی» از تهران
سالن قشتایی ساعت ۱۶/۲۰ و ۱۸/۲۰، مخش مسابقه آذین محلس، «لشکر گشی امیر تیمور به شام»، شبیه گردان «هاشم فیاض» از تهران
تالار مولوی - ساعت ۱۶ و ۱۸، بخش مسابقه، «خیجو»، کار «علیرضا اوسبوند»، از تهران
تالار سکانج - ساعت ۱۷/۲۰ و ۱۹/۲۰، بخش مسابقه، «کارت پستان»، کار «عبدالحصین ظاهری» از کرمانشاه
تالار هنر - ساعت ۱۹ و ۲۰، بخش مسابقه، «زخمان»، کار «احمد مینایی» از مشهد
تالار حرکت - ساعت ۱۸ و ۲۰، «آفروده طن»، کار «فاروق کیانی» از تربیت جام
تالار مراب - ساعت ۱۷ و ۱۹، برگزیده جشنواره منطقه‌ای، «نقش دل در چاه»، کار «حسن خمری» از زاهدان
تالار اسوه - ساعت ۱۷ و ۱۹، برگزیده جشنواره منطقه‌ای، «زه آشوب»، کار «واحدی زاده، اسماعیلی» از اردبیل
تالار فارابی - ساعت ۱۵/۲۰ و ۱۷/۲۰، بخش حوان، «انتظار با بوی نرگص ماز موسمه آموزش عالی» - تهران
مجموعه آزادی - ساعت ۱۷ و ۱۹، برگزیده جشنواره منطقه‌ای، «ملتفی سرخ»، کار «رضاحسینی» از تربیت حیدریه
فرهنگسرای نیاوران - ساعت ۱۷ و ۱۹، برگزیده جشنواره منطقه‌ای، «عروسوی مرگ»، کار «هواس پلوکهاز کرمانشاه
 محل اقامت هنرمندان - ساعت ۲۱ تا ۲۲، تحلیل و سخنرانی دکتر ناظر زاده کرمانی

امروز در بخش تئاتر خیابانی

تئاتر شهر - ضلع شرقی، ساعت ۱۶، «امتحان»، کار «محمد الهی» از مشهد
تئاتر شهر - ضلع شمالی، ساعت ۱۷، «بی روز خوش»، کار «بابک والی» از تهران
میدان راه آهن - ساعت ۱۶، «اول طرف را بشناس»، کار «وحید ترحمی» از تهران
ترمیمال جنوب - (توبان باغت)، ساعت ۱۶، «سد معبر»، کار «حمدی کاکسلطانی» از تهران
پارک خیام - (خیابان ۱۷ شهریور)، ساعت ۱۶، «خوب یا بد»، کار «حسن خلیلی‌فر» از بروجن
زیر برج آزادی - ساعت ۱۶، «آفروده طن»، کار «مهرداد رایانی» از تهران
پارک شهر (خیابان حافظ)، ساعت ۱۶، «گرگ کتابخوان»، کار «حمیدرضا مرادی» از تهران
بوستان خواجه (میدان غار)، ساعت ۱۶، «تبیک تاک»، کار «محمد رضا صدیقی» از تهران

● یک شنبه شب علاقه‌مندان به تماشای تئاتر در تئاتر شهر آنقدر زیاد بود که بیم آن می‌رفت تا درهای اصلی تئاتر شهر که از زیباترین درهای ساخته شده در ساختمانهای شهر تهران است بشکند که خوشبختانه به همت مسؤولان و محافظان تئاتر شهر لطفه زیادی به آن وارد شد.

— جشنواره تئاتر خیابانی روز چهارم —

دانشگاه امیرکبیر - ساعت ۱۱/۲۰

نمایش «آفروده طن» - کار «فاروق کیانی»
اجرا باعث اعجاب دانشگاهیان شده و استقبال به اندازه‌ای است که حتی تعدادی از تماشاگران بر بالای بام‌های اطراف محوطه اجرا ایستاده‌اند.

نمایش
ویژه شانزدهمین جشنواره سراسری تئاتر فجر
زیرنظر لاله تقیان
مدیر داخلی مریم آقائی
مدیر هنری حجت ترصی
حروفچینی شهناز یوسفی، فاطمه شفیعی
مسعود عباسی
مسئول روابط عمومی فاطمه کباریان
عکس حجت ترصی، اختر تاجیک

واقعه نگاری جشنواره شانزدهم

فیلم فجر • سید ابراهیم بحرالعلومی

چشنواره‌ای کاملاً برای آن طرف آب